

Mål C-713/22

Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler

Datum för ingivande:

21 november 2022

Domstol som begär förhandsavgörande:

Corte suprema di cassazione (Italien)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

3 november 2022

Klagande:

LivaNova plc

Motparter:

Ministero dell’Economia e delle Finanze

Ministero dell’Ambiente e della Tutela del Territorio e del Mare

Presidenza del Consiglio dei ministri

Saken i det nationella målet

Kapitalassociationer – Partiell delning – Miljöskada – Solidaritet

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Frågan gäller begreppet ”skuld [som] inte har fördelats i delningsplanen” i den mening som avses i artikel 3 i rådets sjätte direktiv 82/891/EEG av den 17 december 1982, vilket ska betraktas som ett kriterium för att undersöka begreppet ”delar av skulden, vars destination inte kan utläsas av planen”, som används i artikel 2506-bis i codice civile (den italienska civillagen) (nedan kallad civillagen), för att fastställa det solidariska ansvaret för ett mottagande bolag i ett förfarande för partiell delning.

Fråga som har hänskjutits för förhandsavgörande

”Utgör artikel 3 i sjätte direktivet [82/891/EEG], som är tillämplig (artikel 22) även på delning genom bildande av nya bolag, i den del där det fastställs a) att '[o]m en skuld inte har fördelats i delningsplanen och en tolkning av denna inte gör det möjligt att bestämma fördelningen skall varje mottagande bolag ansvara solidariskt för skulden' och b) att '[m]edlemsstaterna får bestämma att detta solidariska ansvar skall begränsas till den nettobehållning som tilldelas vart och ett av de mottagande bolagen', hinder för en tolkning av den nationella rättsregeln i artikel 2506-bis tredje stycket i civillagen, som innebär att det mottagande bolagets solidariska ansvar, i fråga om en 'skuld' som inte har fördelats i planen, inte bara avser redan fastställda skulder utan även i) sådana som kan identifieras utifrån skadliga konsekvenser, som har uppstått efter delningen, av handlande (handlande eller underlåtenhet att handla) före själva delningen eller ii) senare handlande som är en följd därav och som utgör en fortlöpande överträdelse, vilket har gett upphov till en miljökada, vars verkningar ännu inte kunde fastställas fullt ut när delningen genomfördes?”

Anförda unionsbestämmelser

Artikel 3 i rådets sjätte direktiv 82/891/EEG av den 17 december 1982 grundat på artikel 54.3 g i fördraget om delning av aktiebolag.

Anförda nationella bestämmelser

Artiklarna 2506-bis och 2506-quater i codice civile.

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Snia s.p.a. väckte talan mot Sorin s.p.a. (numera LivaNova PLC) och mot motpartsmyndigheterna vid Tribunale di Milano (Förstainstansdomstolen i Milano) för att få fastställt att Sorin var solidariskt ansvarigt för alla de skulder – för saneringskostnader och miljökador – som kan hänföras till Snias ansvar före den bolagsdelning som genomfördes den 13 maj 2003, med verkan från och med den 2 januari 2004, inom ramen för vilken LivaNova var mottagande bolag.
- 2 Yrkandet om fastställelse avsåg de omfattande skadeståndskrav som Ministero dell'ambiente (miljöministeriet) har riktat mot Snia med avseende på den produktion och saluföring av kemiska produkter som bolaget bedriver via dotterbolagen Caffaro och Caffaro Chimica vid tre industrianläggningar (Brescia, Torviscosa och Colleferro). Yrkandet om fastställelse grundade sig på artikel 2504-decies i civillagen, i den lydelse som då var i kraft, eftersom delningsförfarandet, enligt Snias mening, hade lett till att det nya bolaget Sorin

bildades efter det att samtliga aktier inom den biomedicinska sektorn hade överförts till detta.

- 3 Snia hävdade att Sorin borde anses ha ett obegränsat ansvar, eftersom saneringskostnaderna och miljöskadorna, där sådana fastställts, borde betraktas som delar av skulden vars destination inte kunde utläsas av delningsplanen.
- 4 Motpartsmyndigheterna yrkade att Sorin skulle förpliktas att betala skadestånd solidariskt med Snia. Tribunale di Milano avslog myndigheternas samtliga yrkanden. Ministerierna och Presidenza del Consiglio dei ministri (premiärministerns kansli) överklagade domen.
- 5 Corte d'appello di Milano (Appellationsdomstolen i Milano) slog fast i en icke lagakraftvunnen dom från år 2019 att Snia och Sorin var gemensamt ansvariga för underlåtenheten att vidta miljöåtgärder med avseende på de tre aktuella anläggningarna. Corte d'appello di Milano fann att Sorin var ansvarigt i den mån de skulder som uppstod till följd av saneringskostnaderna och miljöskadorna utgjorde delar av Snias skulder, som var kända men vars destination inte kunde utläsas av planen. Corte d'appello di Milano ansåg att det tillämpliga regelverket inte var artikel 2504-octies tredje stycket i civillagen, i dess tidigare lydelse, utan den nya artikel 2506-bis tredje stycket i civillagen vilken infördes genom reformen av bolagsrätten (decreto legislativo. n. 6 del 2003) (lagstiftningsdekret nr 6 från år 2003), eftersom delningsförfarandet formellt sett trädde i kraft från och med den 2 januari 2004, som är det datum då handlingen registrerades i bolagsregistret. Corte d'appello di Milano fann sålunda att det fanns ett faktiskt orsakssamband mellan den verksamhet som har bedrivits av Snia och av till Snia hänförliga bolag å ena sidan och föreningen av områdena å andra sidan och att Snia därför var ansvarigt i egenskap av ägare av områdena och anläggningarna, direkt förvaltare och moderbolag till de bolag som Snia hade varit delaktigt i och förvärvat under årens lopp. Corte d'appello di Milano fann även att Sorin var solidariskt ansvarigt enbart med avseende på de tillgångar som hade överförts enligt det system som grundar sig på den nya artikel 2506-bis tredje stycket i civillagen.
- 6 I slutlig dom år 2021 (nedan kallad den överklagade domen) fastslog Corte d'appello di Milano att LivaNova PLC (tidigare Sorin s.p.a.), inom ramen för de tillgångar som hade överförts till följd av bolagsdelningen, skulle ersätta kostnaderna för de primära och kompenserande hjälpåtgärderna för den miljöskada som hade orsakats genom den verksamhet som företagen i Sniakoncernen hade bedrivit vid ovannämnda tre anläggningar, vilka beräknades till totalt 453 587 327,48 euro. Bolaget LivaNova har överklagat domen till Corte suprema di cassazione (Högsta domstolen, Italien).

Parternas huvudargument

- 7 Klaganden har hävdat att artiklarna 2506-bis och 2506-quater i civillagen har åsidosatts, eftersom Sorin felaktigt har tillskrivits även de skador som har orsakats

av handlande (underlåtenhet att handla eller handlande) efter delningen, i strid med den begränsning i tiden som har fastställts i lagstiftningen i fråga om ”delar av skulden” eller ”skulder” som fanns redan när den aktuella delningen genomfördes. Klaganden har kritiserat den överklagade domen för att inget påpekande görs däri av den tillämpningsmässiga skillnad som de olika bestämmelserna medför, eftersom artikel 2506-bis i civillagen är inriktad på ”delar av skulden” medan artikel 2506-quater är inriktad på ”skulder” som inte har betalats.

- 8 Enligt klaganden borde skillnaden mellan begreppen innebära att (det bokföringsmässiga) begreppet ”skuld” endast innefattar skulder av en viss art och som med säkerhet existerar, med en bestämd löptid och av ett visst belopp, och att det inte ska förväxlas med ”avsättningar” för risker, kostnader och ”åtaganden”, eftersom dessa – som i stället utgör ”delar av skulden” – endast är relevanta för de olika syftena i artikel 2506-bis i civillagen. Klaganden har hävdats att enligt artikel 2506-bis i civillagen kan inte klaganden, som är mottagande bolag i delningen, tillskrivas de skador som har orsakats av handlande (underlåtenhet att handla eller handlande) efter delningen, i strid med den begränsning i tiden som har fastställts i lagstiftningen i fråga om ”delar av skulden” eller ”skulder” som fanns redan när den aktuella delningen genomfördes.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 9 Enligt den hänskjutande domstolen måste det undersökas huruvida tolkningen av den nationella bestämmelsen (artikel 2506-bis i civillagen) är förenlig med unionsrätten och närmare bestämt med sjätte direktivet 82/891/EEG. Det förefaller därför nödvändigt att begära ett förhandsavgörande från EU-domstolen i enlighet med artikel 267 FEUF.
- 10 Den fråga som ställs rör särskilt begreppet ”skuld [som] inte har fördelats i delningsplanen” i den mening som avses i artikel 3 i sjätte direktivet 82/891/EEG, vilket ska betraktas som ett kriterium för att undersöka ”delar av skulden, vars destination inte kan utläsas av planen” i artikel 2506-bis i den italienska civillagen, i syfte att fastställa det solidariska ansvaret för det mottagande bolaget i ett förfarande för partiell delning.
- 11 Inledningsvis bör nämnas att Corte d’appello di Milano har fastställt, med utgångspunkt i de faktiska omständigheterna, att det finns ett orsakssamband mellan den verksamhet som bedrivs av Snia och av de bolag som ingår däri å ena sidan och föroreningen av de aktuella områdena å andra sidan.
- 12 Det har bland annat fastställts att Snia, i egenskap av ägare av områdena och anläggningarna, direkt förvaltare och moderbolag till de bolag som Snia har varit delaktigt i och förvärvat under årens lopp, bär ansvaret för en mycket hård exploatering av miljön som har pågått vid de tre anläggningarna under nästan ett helt sekel och som har fått mycket allvarliga konsekvenser i form av kontaminering och föroreningar. Snia har självt erkänt att det bär ansvaret för

detta. I den överklagade domen har det betonats att ”det står klart att de fakta och omständigheter som ligger till grund för Snias ansvar ... avser en period som inföll före den 13 maj 2003”, utifrån vad som kan utläsas av de dokument som särskilt har nämnts och som kommer från Snias bolagsorgan. Ansvaret avser de skadliga konsekvenserna av en fortlöpande överträdelse, vilka kan förvärras med tiden.

- 13 Klaganden har hävdats att Sorin (numera LivaNova), i egenskap av mottagande bolag i delningen, på ett rättsstridigt sätt har tillskrivits ansvar även för den förvärrade skada som uppstod efter delningen.
- 14 Corte di cassazione har påpekat att detta påstående endast stämmer till viss del eller att det i varje fall inte är helt korrekt, eftersom försämringen utgör konsekvenserna av en fortlöpande överträdelse som dock fortfarande kan tillskrivas det delade bolaget på grund av dess handlande före delningen. Corte di cassazione har i detta avseende framhållit den omständigheten att Snias fortsatta handlande (handlande eller till och med underlåtenhet att handla) efter januari 2004 tydligt har beskrivits i den överklagade domen som en ren utveckling av det tidigare handlande som pågick under flera års tid.
- 15 Det var ur denna synvinkel som skadeståndet – för primära, kompletterande och kompenserande hjälpåtgärder – fastställdes i domen utifrån det fastställda antagandet att föroreningen i alla områdena hade ett orsakssamband som, direkt eller indirekt, kunde hänföras till Snias verksamhet, utan hänsyn tagen till utvecklingen efter januari 2004. Vad samtliga områden beträffar finns ett orsakssamband mellan den specifika industriverksamhet som bedrivs av de bolag som ingår i Sniakoncernen och kontamineringen. Det ska tilläggas att detta samband fastställdes i enlighet med EU:s miljöskadelagstiftning i meddelande 2021/C, 118/01, av den 7 april 2021. I det meddelandet anges, med hänvisning till EU-domstolens dom i mål C-378/08, att ”[n]är det gäller orsakssambandet” har domstolen slagit fast att om en medlemsstats lagstiftning så föreskriver ”är en presumtion grundad på trovärdiga uppgifter tillräcklig för att fastställa sambandet”, vilka ”ger stöd åt presumtionen, såsom att verksamhetsutövarens anläggning ligger nära det område som har drabbats av den konstaterade föroreningen och att de förorenande ämnen som påträffas är sådana som denne använder i sin verksamhet”. Detta är just vad som framgår av den överklagade domen.

– *Den bolagsrättsliga frågan*

- 16 Klaganden har gjort gällande att det enligt artikel 2506-bis i civillagen inte är möjligt att hålla klaganden, som är mottagande bolag i delningen, ansvarig för de skador som har orsakats av ett handlande (underlåtenhet att handla eller handlande) efter delningen, i strid med den tidsmässiga begränsning som har fastställts i lagstiftningen i fråga om ”delar av skulden” eller ”skulder” som fanns redan när delningen genomfördes (se argumenten i punkterna 7 och 8 ovan).

- 17 När det gäller det påstådda behovet av att göra åtskillnad mellan skulder och delar av skulden, även såvitt gäller det solidariska ansvaret, i den meningen att bestämmelsen ska tolkas så, att det mottagande bolagets solidariska ansvar enbart ska hänföra sig till den skuld som redan hade fastställts före delningsförfarandet, är svaret från Corte di cassazione, på grundval av den nationella rättsregeln, nekande. LivaNova har i sitt motsatta påstående inte beaktat skälen till att Corte d'appello di Milano fastställde att det fanns ett orsakssamband mellan den verksamhet som kunde tillskrivas Snia och de bolag som kunde hänföras till det över tid å ena sidan och föreningen av alla de tre aktuella områdena å andra sidan.
- 18 Vad bolagsdelningen beträffar och när det gäller det eventuella solidariska ansvaret uppstod den aktuella skulden tidigare, eftersom skadan tydligt faller inom ramen för det bredare uttryck ("delar av skulden") som den italienska lagstiftaren har använt i artikel 2506-bis i civillagen. Detta uttryck innebär inte att det finns någon förutbestämd kvalitativ egenskap för den eventuella fördelningen till delarna av skulden, eftersom delarna av skulden också kan utgöras av skulder och till och med av skulder som är oberoende av de tillgångar som delas.
- 19 Avgörande för tolkningen av den nationella bestämmelsen är således ett fastställande från den domstol som prövar målet i sak av att det handlande som har orsakat miljöskadan och som Snia har tillskrivits ansvar för ägde rum i ett tidigare skede. Omfattningen av ersättningsansvaret för den fortlöpande överträdelsen i fråga fastställs utifrån detta handlande. En relevant omständighet kan vara ett åsidosättande av ett krav rörande mänsklig verksamhet som kan medföra en förändring eller en betydande försämring av miljön vilket kan utläsas av samtliga rättsregler, som med säkerhet innefattar sådana om utomobligatoriskt skadeståndsansvar och det ansvar som följer av bedrivande av farlig verksamhet. Begreppet miljöskada i italiensk rätt innefattar i själva verket alla konsekvenser av de konstaterade faktiska omständigheterna, alltifrån definitiv förlust (i samband med förstörelse) eller försämring (eller kvalitativ försämring) av en miljöresurs till ändring av själva miljötillgången, genom en definitiv förändring av den ekologiska, biologiska och sociologiska balansen i området samt en påtaglig förändring av de tidigare tillgångarna.
- 20 Denna tolkning av den nationella rättsregeln är enligt den hänskjutande domstolen också att föredra med hänsyn till den bakomliggande principen om skydd av borgenärer.
- 21 EU-domstolen har dessutom uttryckligen fastställt, i sin dom av den 30 januari 2020 [Cicenia m.fl., C-394/18], där EU-domstolen undersökte frågan om skydd av rättigheter för borgenärer i det delade bolaget i samband med en återvinningstalan med avseende på delning av bolag med begränsat ansvar, att det i åttonde skälet i sjätte direktivet föreskrivs att "[b]orgenärerna, inräknat obligationshavare, och innehavarna av andra rättigheter i de bolag som omfattas av delningen måste skyddas så att delningen inte inverkar negativt på deras intressen". Vid varje tolkning av de aktuella bestämmelserna måste det således

säkerställas rättssäkerhet i förhållandet såväl mellan de bolag som omfattas av delningen som mellan dessa bolag och tredje man.

- 22 Tolkningen av artikel 2506-bis i civillagen förutsätter en konform tolkning av den motsvarande ordalydelsen i sjätte direktivet 82/891/EEG, som för närvarande är relevant för de faktiska omständigheter som har fastställts i målet.
- 23 Artikel 3 i sjätte direktivet 82/891/EEG, som även är tillämplig på delning genom bildande av nya bolag (artikel 22), innehåller i själva verket följande bestämmelse: ”Om en skuld inte har fördelats i delningsplanen och en tolkning av denna inte gör det möjligt att bestämma fördelningen skall varje mottagande bolag ansvara solidariskt för skulden. Medlemsstaterna får bestämma att detta solidariska ansvar skall begränsas till den nettobehållning som tilldelas vart och ett av de mottagande bolagen”. Denna bestämmelse grundar sig i huvudsak på ett begrepp som liknar det som sedermera har införlivats i den nationella bestämmelsen, nämligen ”skuld som inte har fördelats i delningsplanen”. Denna i stort sett likvärdiga formulering innebär att rätten, i egenskap av domstol i sista instans, måste begära ett förhandsavgörande från EU-domstolen i enlighet med artikel 267 FEUF för att kontrollera att tolkningen av direktivet inte utgör hinder för ovannämnda tolkning av den nationella bestämmelsen.
- 24 Med tanke på målets särskilda betydelse, även ur ett ekonomiskt perspektiv, begär rätten att EU-domstolen ska pröva frågan som ett brådskande ärende.

ARBETS-DOKUMENT